

ПИТАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НОВІТНЬОЇ ДОБИ

О. С. Бабенко

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА, ПОШИРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

Ключові слова: інтеграція, хімікати, безпечне використання, авторизація, навколишнє середовище.

Ключевые слова: интеграция, химикаты, безопасное использование, авторизация, окружающая среда.

Key words: integration, chemicals, safe use, authorizing, environment.

Європейська інтеграція є головним та неповоротним пріоритетом зовнішньої політики України. У своєму Зверненні до Верховної Ради України в липні 2002 р. Президент України визначив європейську інтеграцію економічною та соціальною стратегією України на наступні десять років. З тих пір десять років, про які йшла мова, майже сплили, однак європейська інтеграція залишається основним вектором спрямованості української зовнішньої політики; разом з тим, залишається питанням, при вирішенні якого Україна так і не здобула визначальних перемог.

Завдання України, спрямоване на консолідацію європейських цінностей та стандартів у політичну, економічну та соціальну сфери, вважається запорукою її стабільного й сталого розвитку. Це стосується і створення безпечних умов середовища, в якому існує людина, і забезпечення її нешкідливими продуктами харчування та речами, що оточують її, і стали невіддільними супутниками її життя.

Сьогодні головним досягненням ЄС у зазначеній галузі є прийняття регламенту Європейського Союзу № 1907/2006 REACH, що спрямований на регулювання виробництва, використання

й розміщення на ринку ЄС хімічних речовин, у тому числі в сумішах і у виробках.

Офіційне підписання затвердженого тексту Закону REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals — Реєстрація, оцінка та видача дозволів на виробництво та використання хімічних речовин) відбулося в Брюсселі 18 грудня 2006 року. Закон вступив в дію з 1 червня 2007 року.

Метою Регламенту (ЄС) Європейського парламенту та Ради № 1907/2006 від 18.12.2006 про реєстрацію, оцінку, авторизацію і обмеження хімічних речовин та препаратів (REACH) є гарантування високого рівня захисту людського здоров'я та довкілля, включаючи поширення альтернативних методів для оцінки небезпек, які становлять речовини, а також вільний рух речовин на внутрішньому ринку разом з посиленням конкуренції та інноваційності.

На сьогодні REACH не має безпосереднього впливу на життя українського суспільства в цілому. Так, прийняття Регламенту відчули на собі лише українські виробники та експортери хімічної продукції, внаслідок введення ряду обов'язкових процедур, що є передумовою виходу на ринок ЄС українських хімікатів [1, с. 7]. Однак, прийняття REACH та позитивний досвід його роботи стане серйозним поштовхом для розвитку аналогічного національного законодавства в сфері виготовлення, поширення та використання хімічної продукції, а отже і створення повноцінної системи захисту прав споживачів.

В даному контексті актуальним є питання розвитку законодавства ЄС у розглядуваній сфері.

Слід зазначити, що прийняття Регламенту не було одномоментним і однозначним явищем. Так, діяльність Співтовариства щодо охорони довкілля почалася у 1972 році ухваленням кількох послідовних програм дій, заснованих на вертикальному та галузевому підходах до вирішення екологічних проблем. Важливим кроком стало підписання Амстердамського договору (1999), у якому закріплений принцип сталого розвитку як одна з цілей Європейського Співтовариства, а високий рівень екологічного захисту визначений як один з абсолютних пріоритетів ЄС.

Починаючи з 1972 року, Співтовариство ухвалило близько 300 законодавчих актів, що переважно стосувалися обмеження забруднення довкілля шляхом впровадження стандартів

мінімізації викидів, зокрема у сфері поводження з відходами, забруднення водних ресурсів та атмосферного повітря. Однак впровадження такої законодавчої бази саме по собі не змогло запобігти забрудненню навколишнього середовища. Стала очевидною абсолютна необхідність узгоджених дій в цьому напрямі на європейському та світовому рівні [2, с. 45].

Безпосередньо на питання регулювання виробництва та поширення хімікатів ЄС вийшов на початку 90-х років минулого століття. Так, в 1992 році Конференція Організації Об'єднаних Націй по навколишньому середовищу й розвитку прийняла «Порядок денний 21», Глава 19 якого «Екологічно безпечне керування токсичними хімічними речовинами, включаючи запобігання незаконних міжнародних перевезень токсичної й небезпечної продукції» позначила основні цілі й пріоритетні області дій, що реалізують, у сфері оптимізації обігу й використання хімічних речовин, тим самим заклавши фундамент розвитку цілісної системи регулювання обігу з хімікатами на міжнародному рівні.

На початку 2001 р. Європейська Комісія представила монографію — «Біла книга — стратегія майбутньої політики відносно хімічних речовин», що є результатом дворічної роботи. На її основі був розроблена та опублікована у квітні 2003 року «Доповідь про хімічну орієнтацію». В результаті дискусії, що розпочалася за цим, у Європейську Комісію з різних країн надійшло близько 6400 пропозицій. Враховуючи їх Комісія вже в жовтні 2003 р. представила перший варіант Закону REACH.

Потім було проведено кілька досліджень для перевірки практичної доцільності й цінності запропонованого варіанту Закону, які виявили безліч проблем і призвели до появи численних виправлень. Станом на кінець 2005 р. були отримані 4898 пропозицій по зміні проекту Закону, з яких 1038 були представлені на розгляд Європарламенту.

Безпосередньо перед прийняттям Закону REACH у першому читанні в Комісії до Парламенту було заявлено, що вона зможе прийняти повністю, частково або в принципі 169 виправлень із 430 запропонованих Парламентом на першому читанні, що і відбулося 17 листопада 2005. Рада Міністрів одногосно схвалила свою Політичну Угоду від 13 грудня 2005 року. Цьому передував інтенсивний переговорний процес з широкого кола

проблем, що стосуються ключових положень сфери чинності Закону REACH, а саме:

- реєстрації (особливо для хімічних речовин, вироблених у малих обсягах, речовин у виробках, передачі даних);
- оцінки (беручи до уваги посилення ролі нового Хімічного Агентства);
- видачі дозволів і заборон для небезпечних речовин.

Остання й найбільш важка для узгодження проблема торкалася аспектів одержання дозволів для пріоритетних з погляду безпеки речовин і їхнє заміщення. У підсумку близько 90 % виправлень Європейського Парламенту до законопроекту REACH, які Комісія могла прийняти в тому або іншому вигляді, були включені в Загальні положення.

Таким чином, серед найбільш важливих відмінностей Політичної угоди, досягнутої Радою Міністрів у грудні 2006 року, від первісної пропозиції Європейської Комісії по REACH, представленої в жовтні 2003 року, можна назвати наступні:

- Істотне спрощення вимог до виробників і імпортерів і значне зниження навантаження на майбутніх споживачів, що перебувають далі по виробничому ланцюжку;
- Посилення ролі й відповідальності Європейського Хімічного Агентства з усіх аспектів реєстрації, у тому числі в оцінці технічного досьє;
- Полегшення реєстрації й зниження вимог до надаваної інформації з речовин, вироблених у малих обсягах. Виключення становлять хімікати, які відповідають критеріям, що ідентифікують їх як потенційно небезпечні;
- Розширення можливостей по відмові від експертизи для речовин, вироблених в обсягах від 10 до 100 тонн у рік, за умови мінімального впливу їх на людей і навколишнє середовище;
- Виключення з реєстрації конкретних речовин, що характеризуються низьким ризиком (таких як целюозна маса, кисьень, неон, гелій, ксенон і т. д.);
- Полегшення вимог до реєстрації сумішей. Оцінку хімічної безпеки необхідно проводити тільки для речовин, концентрації яких перевищують певні граничні рівні;
- Посилення ролі заміщення найнебезпечніших речовин альтернативними речовинами при процедурі одержання дозволів на їхнє виробництво й використання. Видача дозволів на ви-

робництво й використання повинна бути предметом для розгляду, соціально-економічного аналізу й аналізу альтернативних заступників, а також подання довгострокового плану по заміщенню небезпечної речовини.

Остаточний текст Регламенту REACH від 18 грудня 2006 року заснований на компромісній угоді по ряду ключових питань, досягнутій між Європейським Парламентом і Радою Міністрів 30 листопада 2006 року, й прийнятій Парламентом у другому читанні 13 грудня 2006 року.

Разом із закінченням процесу прийняття Регламенту почався процес введення його в дію. Так, сам Регламент передбачає кілька етапів введення в його дію:

1. Попередня реєстрація (1.06.2008–1.12.2008).

Першою стадією процесу згідно REACH є попередня реєстрація, яка необхідна для того, щоб виробники та імпортери однакових речовин могли зв'язатися один з одним з метою здійснення самої реєстрації, наприклад, за допомогою форумів по обміну інформацією про речовину.

2. Реєстрація — до 30.11.2010 — для потенційно канцерогенних, мутагенних або отруйних до відтворювання речовин в кількості від 1 тони/рік; для дуже токсичних до водного середовища речовин в кількості від 100 тон/рік; для речовин в кількості від 1000 тон/рік; до 31.05.2013 — для речовин в кількості від 100 тон/рік; до 31.05.2018 — для речовин в кількості від 1 тони/рік.

Всі хімічні речовини, за винятком ряду речовин, виведених з зони дії нового Регламенту, повинні бути зареєстрованими виробниками або імпортерами.

3. Оцінка. Оцінка Технічного Досьє та пропозицій промисловості по проведенню тестування даної хімічної речовини буде проводиться Європейським Хімічним Агентством.

4. Авторизація. Авторизація включає подачу довідки про соціально-економічний аналіз даних про використання речовини, огляду альтернативних речовин для кожного виду використання і обґрунтування того, за якими причинами дана речовина повинна і може залишатися на ринку.

5. Дозвіл або обмеження. Для хімічних речовин, які характеризуються особливо небезпечними властивостями, необхідно буде отримувати дозвіл на їх використання або розміщення на

ринку для конкретного використання. Агентство публікує список речовин-кандидатів, які підпадають під дану категорію [3, с. 18].

Виходячи з викладеного, розвиток законодавства ЄС про хімікати складає тривалий та багатоступеневий процес. До того ж цей процес не закінчується прийняттям відповідного акту регулювання. Регламент REACH хоча і є суттєвим проривом у цій сфері, разом з тим, не вирішує одночасно всіх проблем, та є тим актом, який потребує вдосконалень і буде вдосконалюватися.

Таким чином, слід констатувати, що Україна лише стала на шлях розвитку законодавства в галузі обігу хімікатів, яке б відповідало встановленим Європейським Співтовариством високим стандартам. Українському законодавцю не слід нехтувати здобутками ЄС на цій ниві, такий досвід є надзвичайно важливим для України. Водночас не можна забувати, що будь-який нормативний акт повинен бути адаптований до національних реалій.

Джерела та література

1. Озолінс Ю. REACH: значення для ЄС та України// Вісник UEPLAC. — 2007. — № 4. — С. 7.
2. Лозо В. И. Правовые основы экологической стратегии Европейского Союза: (концепция, программное обеспечение, систематизация и комментарий действующего экологического законодательства ЕС). — Х.: Право, 2007. — 320 с.
3. Николаева И. В., Лескова А. Г. Европейское техническое законодательство в области химических веществ // Альманах REACH и CLP, БелГИСС. — 2009 г. — С. 16–25.

Анотації

Бабенко А. С. Развитие законодательства Европейского Союза в сфере производства, распространения и использования химических веществ.

Европейская интеграция, а значит, и вопрос адаптации национального законодательства к нормам ЕС, является приоритетным направлением внешней политики Украины. REACH — Регламент ЕС о химических веществах и их безопасном использовании. Регламент касается регистрации, оценки, предоставления разрешений и запретов использования химических субстанций. Его принятие является закономерным следствием продолжительного развития экологического законодательства. Такой опыт является чрезвычайно важным для Украины.

Babenko O. S. Development of legislation of European Union is in the sphere of production, distribution and use of chemical matters.

European integration, and hence the issue of adaptation of national legislation to EU norms, is a priority of the foreign policy of Ukraine. REACH is EU Regulation on chemicals and their safe use. It regulates the registration, evaluation, authorization and restrictions of use of chemical substances. Its adoption is a natural consequence of the continued development of environmental legislation. This experience is very important for Ukraine.

І. П. Дерман

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я В 20-ті — НА ПОЧАТКУ 40-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Ключові слова: Північне Приазов'я, трансформація, традиційна культура, обряди.

Ключевые слова: Северное Приазовье, трансформация, традиционная культура, обряды.

Key words: Northern Priazovye, transformation, traditional culture, rites.

На сьогодні є досить актуальними питання духовного життя українського населення, зокрема, селянства, яке завжди було носієм традиційної народної культури. Особливу увагу слід приділити подіям 20-х — початку 40-х років ХХ століття. Саме в ці роки під впливом політики радянської влади відбулася трансформація традиційної української культури — руйнація церков, підміна традиційних духовних ідеалів новими, колективізація тощо.

Довгий час питання трансформації традиційної культури 20-х — початку 40-х років ХХ століття не було достатньо висвітлене в сучасній українській історіографії. Серед сучасних дослідників даної проблематики можна виділити Я. Мандрика [1], О. Стасюк [2], О. Парфьонову [3], Н. Петрову [4], О. Лукашевича [5], В. Нолла [6] та інших.

Мета статті — дослідити процес трансформації культури населення Північного Приазов'я в 20-ті — на початку 40-х років.

Проводячи антирелігійну пропаганду серед населення, влада розуміла, що релігійність багатьох людей підтримувалась